

פרשת נח תשפ"ב המשפחה החדשה

Shiur dedicated in honored memory of the parents of Gerry and Barbara Schroedger

בראשית פרק ח

(א) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבֵיבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיִּשְׁכַּח הַמַּיִם: (ב) וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם וְאָרְבַּת הַשָּׁמַיִם וַיִּכְלָא הַגֶּשֶׁם מִן הַשָּׁמַיִם: (ג) וַיִּשְׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלּוֹד וַיָּשׁוּב וַיִּחְסְרוּ הַמַּיִם מִקְצָה חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם: (ד) וַתִּנַּח הַתְּבֵיבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בִּשְׁבַעַת עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הָרִי אֲרָרָט: (ה) וְהַמַּיִם הָיוּ הַלּוֹד וַחֲסוּר עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בְּעֶשְׂרֵי בָּאֶחָד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רְאשֵׁי הַהָרִים: (ו) וַיְהִי מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת חַלּוֹן הַתְּבֵיבָה אֲשֶׁר עָשָׂה: (ז) וַיִּשְׁלַח אֶת הָעֶרֶב וַיֵּצֵא וַיָּשׁוּב עַד יְבֹשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: (ח) וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ לְרֹאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ט) וְלֹא מָצָא הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכָף רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל הַתְּבֵיבָה כִּי מַיִם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּקְחָהּ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל הַתְּבֵיבָה: (י) וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסֹּף שַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה מִן הַתְּבֵיבָה: (יא) וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֵת עָרֵב וְהִנֵּה עֲלָה זֵית טָרֶף בְּפִיהָ וַיֵּדַע נֹחַ כִּי קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: (יב) וַיִּיחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה וְלֹא יָסְפָה שׁוּב אֵלָיו עוֹד: ... (כא) וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר ה' אֵל לְבוֹ לֹא אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנְעִרְיוֹ וְלֹא אֶסֶף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי הָאָשֶׁר עִשְׂתִּי:

רש"י

(א) ויזכור אלהים - זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים, ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין, שנאמר (בראשית ו ה) וירא ה' כי רבה רעת האדם וגוי ויאמר ה' אמחה, והוא שם מדת רחמים: ויזכור אלהים את נח וגוי' - מה זכר להם לבהמות, זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן ושלא שמשו בתיבה: ויעבר אלהים רוח - רוח תנחומין והנחה עברה לפניו: על הארץ - על עסקי הארץ: וישבו - כמו (אסתר ב א) כשוד חמת המלך לשון הנחת חמה: (ב) ויסכרו מעינות - כשנפתחו כתיב (ז יא) כל מעינות, וכאן אין כתיב כל, לפי שנשתיירו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם, כגון חמי טבריא וכיוצא בהם: ויכלא - וימנע, כמו (תהלים מ יב) לא תכלא רחמך, (בראשית כג ו) לא יכלה ממך: (ג) מקצה חמשים ומאת יום - התחילו לחסור, והוא אחד בסיון. כיצד בעשרים ושבעה בכסליו פסקו הגשמים הרי שלשה מכסליו ועשרים ותשעה מטבת הרי שלושים ושתים, ושבט ואדר וניסן ואייר מאה ושמונה עשר הרי מאה וחמשים: (ד) בחדש השביעי - סיון והוא שביעי לכסליו שבו פסקו הגשמים: בשבעה עשר יום - מכאן אתה למד שהיתה התיבה משוקעת במים אחת עשרה אמה, שהרי כתיב (פסוק ה) בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים, זה אב שהוא עשירי (למרחשון) לירידת גשמים והם היו גבוהים על ההרים חמש עשרה אמה וחסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב חמש עשרה אמה לששים יום, הרי אמה לארבעה ימים, נמצא שבששה עשר בסיון לא חסרו אלא ארבע אמות, ונחה התיבה ליום המחרת, למדת שהיתה משוקעת אחת עשרה אמה במים שעל ראשי ההרים: (ה) בעשירי נראו ראשי ההרים - זה אב, שהוא עשירי למרחשון שהתחיל הגשם. ואם תאמר הוא אלול ועשירי לכסליו שפסק הגשם, כשם שאתה אומר בחדש השביעי סיון והוא שביעי להפסקה. אי אפשר לומר כן, על כרחך שביעי אי אתה מונה אלא להפסקה, שהרי לא כלו ארבעים יום של ירידת גשמים ומאה וחמשים של תגבורת המים עד אחד בסיון, ואם אתה אומר שביעי לירידה אין זה סיון והעשירי אי אפשר למנות אלא לירידה, שאם אתה אומר להפסקה והוא אלול, אי אתה מוצא בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ, שהרי מקץ ארבעים משנראו ראשי ההרים שלח את העורב, ועשרים ואחד יום הוחיל בשליחות היונה, הרי ששים יום משנראו ראשי ההרים עד שחרבו פני האדמה, ואם תאמר באלול נראו, נמצא שחרבו במרחשון, והוא קורא אותו ראשון ואין זה אלא תשרי, שהוא ראשון לבריאת עולם, ולרבי יהושע הוא ניסן: (ו) מקץ ארבעים יום - משנראו ראשי ההרים: את חלון התיבה אשר עשה - לצהר, ולא זה פתח התיבה העשוי לביאה ויציאה: (ז) יצוא ושוב - הולך ומקיף סביבות התיבה ולא הלך בשליחותו שהיה חושדו על בת זוגו, כמו ששנינו באגדת חלק (סנהדרין קח ב): עד יבשת המים - פשוטו כמשמעו. אבל מדרש אגדה מוכן היה העורב לשליחות אחרת בעצירת גשמים בימי אליהו, שנאמר (מלכים א' יז ו) והעורבים מביאים לו לחם ובשר: (ח) וישלח את היונה - לסוף שבעה ימים שהרי כתיב ויחל עוד שבעה ימים אחרים, מכלל זה אתה למד שאף בראשונה הוחיל שבעה ימים: וישלח - אין זה לשון שליחות אלא לשון שלוח, שלחה ללכת לדרכה, ובזו יראה אם קלו המים שאם תמצא מנוח לא תשוב אליו: (י) ויחל - לשון המתנה, וכן (איוב כט כא) לי שמעו ויחלו, והרבה יש במקרא: (יא) טרף בפייה - אומר אני שזכר היה לכן קוראו פעמים לשון זכר ופעמים לשון נקבה, לפי שכל יונה שבמקרא לשון נקבה, כמו (שה"ש ה יב) כיונים על אפיקי מים רוחצות, (יחזקאל ז טז) כיוני הגאיות כולם הומות, וכמו (הושע ז יא) כיונה פותה: טרף - ומדרש אגדה לשון מזון, ודרשו בפייה, לשון מאמר, אמרה יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקדוש ברוך הוא ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם: (יב) ויחל - הוא לשון ויחל, אלא שזה לשון ויפעל וזה לשון ויתפעל. ויחל וימתין, ויחל ויתמתן: ... (כא) מנעריו - מנעריו כתיב משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע: לא אסף. ולא אסף - כפל הדבר לשבועה, הוא שכתוב (ישעיהו נד ט) אשר נשבעתי מעבור מי נח, ולא מצינו בה שבועה אלא זו שכפל דבריו והיא שבועה, וכן דרשו חכמים במסכת שבועות (לו א):

בראשית פרק א

(ב) וְהָאָרֶץ הִיְתֵה תְהוֹ וְבָהּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם : ... (כז) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וְנִקְבָּה בָרָא אֹתָם : (כח) וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבֹשֶׁהָ וּרְדוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיַּה הַרְמֻשֶׁת עַל הָאָרֶץ :

רש"י

(ב) **תהו ובהו** - תהו לשון תמה ושממון שאדם תוהא ומשתומם על בהו שבה: **תהו** - אישטורדישוין בלע"ז [מבוכה]: **בהו** - לשון רקות וצדו: **על פני תהום** - על פני המים שעל הארץ: **ורוח אלהים מרחפת** - כסא הכבוד עומד באויר ומרחף על פני המים ברוח פיו של הקדוש ברוך הוא ובמאמרו, כיונה המרחפת על הקן אקוביטי"ר בלע"ז [לכסות]: ... (כז) **ויברא אלהים את האדם בצלמו** - בדפוס העשוי לו, שהכל נברא במאמר והוא נברא בידיים, שנאמר (תהלים קלט ה) ותשת עלי כפכה, נעשה בחותם כמטבע העשויה על ידי רושם שקורין קוי"ן בלע"ז [מטבע] וכן הוא אומר (איוב לח יד) תתהפך כחומר חותם: **בצלם אלהים ברא אותו** - פירש לך שאותו צלם המתוקן לו צלם דיוקן יוצרו הוא: **זכר ונקבה ברא אותם** - ולהלן הוא אומר (בראשית ב כא) ויקח אחת מצלעותיו וגוי', מדרש אגדה שבראו שני פרצופין בבריאה ראשונה ואחר כך חלקו. ופשוטו של מקרא, כאן הודיעך שנבראו שניהם בששי ולא פירש לך כיצד ברייתן ופירש לך במקום אחר: (כח) **וכבשה** - חסר וי"ו, ללמדך שהזכר כובש את הנקבה שלא תהא יצאנית, ועוד ללמדך שהאיש שדרכו לכבוש מצווה על פריה ורביה ולא האשה:

בראשית פרק ב

(טז) וַיִּצְוֶה ה' אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ הַגֵּן אָכַל תֹּאכַל : (יז) וּמֵעֵץ הַדְּעֵת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת : (יח) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ : (יט) וַיִּצַּר ה' אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֶת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם לְרֵאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נָפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ : (כ) וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וְלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ : (כא) וַיִּפַּל ה' אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלָעָתָיו וַיִּסְגֶּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה : (כב) וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְאֶהָ אֶל הָאָדָם : (כג) וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעַם עֵצָם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחָה זֹאת : (כד) עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד : (כה) וַיְהִי שְׁנֵיהֶם עַרוּמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבָּשְׁשׁוּ :

רש"י

(יח) **לא טוב היות וגו'** - שלא יאמרו שתי רשויות הן הקדוש ברוך הוא יחיד בעליונים ואין לו זוג, וזה יחיד בתחתונים ואין לו זוג: **עזר כנגדו** - זכה עזר, לא זכה כנגדו להלחם: (יט) **ויצר וגו' מן האדמה** - היא יצירה היא עשייה האמורה למעלה (לעיל א כה) ויעש אלהים את חית הארץ וגו', אלא בא ופירש שהעופות מן הרקק נבראו, לפי שאמר למעלה מן המים נבראו וכאן אמר מן הארץ נבראו. ועוד למדך כאן שבשעת יצירתן מיד בו ביום הביאם אל האדם לקרות להם שם. ובדברי אגדה יצירה זו לשון רידיוי וכבוש, כמו (דברים כ יט) כי תצור אל עיר, שכבשן תחת ידו של אדם: **וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה וגו'** - סרסוהו ופרשהו כל נפש חיה אשר יקרא לו האדם שם הוא שמו לעולם: (כ-כא) **ולאדם לא מצא עזר ויפל ה' אלהים תרדמה** - כשהביאן הביאן לפניו כל מין ומין זכר ונקבה, אמר לכלם יש בן זוג ולי אין בן זוג, מיד ויפל: **מצלעותיו** - מסטריו, כמו (שמות כו כ) ולצלע המשכן, זהו שאמרו שני פרצופים נבראו: **ויסגר** - מקום החתך: **ויישן ויקח** - שלא יראה חתיכת הברש שממנו נבראות ותתבזה עליו: (כב) **ויבן** - כבנין, רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה לקבל הולד, כאוצר של חטים שהוא רחב מלמטה וקצר מלמעלה, שלא יכביד משאו על קירותיו: **ויבן וגו' את הצלע וגו' לאשה** - להיות אשה, כמו (שופטים ח כז) ויעש אותה ודעון לאפוד, להיות אפוד: (כג) **זאת הפעם** - מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקרה דעתו בהם עד שבא על חוה: **לזאת יקרא אשה כי מאיש וגו'** - לשון נופל על לשון, מכאן שנברא העולם בלשון הקדש: (כד) **על כן יעזב איש** - רוח הקודש אומרת כן, לאסור על בני נח את העריות: **לבשר אחד** - הולד נוצר על ידי שניהם, ושם נעשה בשרם אחד: (כה) **ולא יתבוששו** - שלא היו יודעים דרך צניעות להבחין בין טוב לרע, ואף על פי שנתנה בו דעה לקרות שמות, לא נתן בו יצר הרע עד אכלו מן העץ ונכנס בו יצר הרע וידע מה בין טוב לרע:

בראשית פרק ג

(א) וְהִנְחָשׁ הָיָה עָרוֹם מְכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגֵּן : (ב) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל הִנְחָשׁ מִפְּרִי עֵץ הַגֵּן נֹאכַל : (ג) וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגֵּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בוֹ פֶּן תָּמּוּתוּן : (ד) וַיֹּאמֶר הִנְחָשׁ אֶל הָאִשָּׁה לֹא מוֹת תָּמּוּתוּן : (ה) כִּי יִדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם וְהִיִּיתֶם כַּאֱלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע : (ו) וַתִּרְאֵהָ הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכָל וְכִי תִאֲוָה הוּא לְעֵינַיִם וְנִחְמַד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּה וַיֹּאכַל :

רש"י

(א) **והנחש היה ערום** - מה ענין זה לכאן היה לו לסמוך (פסוק כא) ויעש לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. אלא למדך מאיזו עילה קפץ הנחש עליהם, ראה אותם ערומים ועוסקים בתשמיש לעין כל ונתאוה לה: **ערום מכל** - לפי ערמתו וגדולתו היתה מפלתו, ערום מכל, ארור מכל: **אף כי אמר וגו'** - שמה אמר לכם לא תאכלו מכל וגו' - ואף על פי שראה אותם אוכלים משאר פירות, הרבה עליה דבריו כדי שתשיבנו ויבא לדבר באותו העץ: (ג) **ולא תגעו בו** - הוסיפה על הצווי, לפיכך באה לידי גרעון, הוא שנאמר (משלי לו ו) אל תוסף על דבריו: (ד) **לא מות תמותון** - דחפה עד שנגעה בו, אמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה: (ה) **כי יודע** - כל אומן שונא את בני אומנתו, מן העץ אכל וברא את העולם: **והייתם כאלהים** - יוצרי עולמות: (ו) **ותרא האשה** - ראתה דבריו של נחש והנאו לה והאמינתו: **כי טוב העץ** - להיות כאלהים: **וכי תאוה הוא לעינים** - כמו שאמר לה ונפקחו עיניכם: **ונחמד להשכיל** - כמו שאמר לה יודעי טוב ורע: **ותתן גם לאישה עמה** - שלא תמות היא ויחיה הוא, וישא אשה אחרת: **גם** - לרבות כל בהמה וחיה: